

ומר — רבי יוסי ברבי חנינא — סבר: ממלאכה נמי הויא מורדת. (1)

גופא, שנינו בתחלת הברייתא המובאת לעיל:

המורדת על בעלה, פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרים בשבת. רבי יהודה אומר: שבעה טרפעיין.

רבותינו, (2) חזרו ונמנו, שלא ישהו אותה לפחות מכתובתה מעט מעט בכל שבוע, אלא יפסידוה כל כתובתה, וזאת לאחר:

שיהו מכריזין עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות [כדלקמן] ארבע שבתות [ממש], זו אחר זו. (3)

ושולחין לה בית דין פעמיים, לפני ולאחרי ההכרזות [כדמפרש לקמן], לאמר:

ותיקשי: בשלמא למאן דאמר מורדת מתשמיש היא, היינו דקתני שאף אשה חולה, אם מרדה, בכלל מורדת היא, כיון שיכולה היא לסבול תשמיש. (16)

אלא למאן דאמר מורדת ממלאכה היא, האם חולה בת מלאכה היא, עד שתאמר שאם אינה רוצה לעשות מלאכה "מורדת" היא?!?

אלא מכח קושיא זו מפרשת הגמרא את מחלוקתם באופן אחר:

אם מונעת עצמה מתשמיש, כולי עלמא לא פליגי דהויא מורדת, ובמורדת מתשמיש עוסקת הברייתא.

כי פליגי האמוראים, האם גם מורדת ממלאכה יש לה דין מורדת:

מר — רב הונא — סבר: ממלאכה לא הויא מורדת.

שביארו את כל זה התוספות כאן; ואולם דעת הר"ן היא, שאף האומרת "איני ניוזנית ואיני עושה" אינה פטורה אלא מעשייה בצמר שהוא תחת מזונות ולא משאר מלאכות שהיא חייבת לבעלה [וכמו שהובא בהערות לעיל נח ב.]. ולפי שיטתו, אף הסובר שיכולה היא לומר איני ניוזנית ואיני עושה, אכתי משכחת לה שתמרוד משאר מלאכות ותיחשב מורדת. וראה בר"ן כאן.

2. בתוספתא פרק ה, הגירסא היא: "זו משנה ראשונה" רבותינו וכו'.

3. כתב הר"ן שבהכרח "ארבע שבתות" היינו שבתות ממש [וכמבואר בגמרא], שאם לא כן, מאי קא משמע לן התנא שאמר "זו אחר זו", דפשיטא היא. ובשלמא אם שבתות ממש, הייתי אומר דכיון שמפסיקים ימי חול בינתיים, הוא הדין שאין קפידא שהיו השבתות רצופין;

אלא שמחמת חולייה אין רצונה בזה. ראה בתוספות ד"ה רב.

16. ולמאן דאמר זה, הא דקתני: ואפילו נדה ואע"ג שאינה בת תשמיש, מתבאר בהמשך הגמרא שמכל מקום מורדת היא, כיון שאין לו פת בסלו.

1. לדעת התוספות לעיל בעמוד א, יסוד מחלוקתם אם מרידה ממלאכה הויא מרידה, הוא במחלוקת האמוראים לעיל נח ב, אם יכולה אשה שתאמר לבעלה "איני ניוזנית ואיני עושה", ורב הונא סבר שיכולה לומר כן, ולכן אינה מורדת.

ואולם פירוש זה לא יתכן אלא אם כן האומרת "איני ניוזנית ואיני עושה" פטורה מכל המלאכות, ולא רק מעשייה בצמר, שאז אינה מורדת כיון שיכולה לפטור את עצמה, וכפי

אמר רבא: דיקא נמי כדברי רמי בר חמא, מדקתני: ארבע שבתות זו אחר זו. שלכן מכריזין עליה ביום השבת, היות ובשבת העם בטלים ממלאכה, ומצויים הם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ושם מכריזין עליה. ומסקינן: שמע מינה!

ועוד אמר רמי בר חמא: כך יש לבאר את מה ששינונו בברייתא "ושולחין לה":

פעמיים שולחין לה הודעה מבית דין: אחת קודם הכרזה, ואחת לאחר הכרזה.

דרש רב נחמן בר רב חסדא: הלכה כרבננו שאין פוחתין לה מכתובתה, אלא מפסידים ממנה את כולה לאחר הכרזה!

אמר רבא: האי — דבר זה שדרש רב נחמן בר רב חסדא — בורכא, דבר שאינו הגון הוא!

אמר תמה ליה רב נחמן בר יצחק לרבא: מאי בורכתיה? מה לא הגון בפסק זה?!

והרי אנא הוא דאמריתה ניהליה [אני הוא זה שאמרתי את הדברים הללו לרב נחמן בר רב חסדא], ומשמיה דגברא רבה אמריתה ניהליה [ומשמו של אדם גדול אמרתיו].

הוי יודעת! שאפילו אם כתובתיך היא מאה מנה, אם תעמדי במרדך, הפסדת את כולה.

אחת לי — שהיא בדין מורדת — כשהיא ארוסה ואחת לי כשהיא נשואה, אפילו נדה, אפילו חולה, ואפילו שומרת יבם, וכפי שנתבאר לעיל.

אמר⁽⁴⁾ תמה ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל, על דברי הברייתא, שאף הנדה בכלל מורדת מתשמיש היא:

וכי נדה, בת תשמיש היא, ומה שייך בה מרידה?!

אמר תירץ ליה שמואל לרבי חייא בר יוסף: אינו דומה מי שמתענה ויש לו פת בסלו, למי שמתענה ואין לו פת בסלו.

וכך הנדה, חשובה היא אצלו כמי שיש לו פת בסלו, שהרי בטוח הוא שתטבול בסוף נדתה ותהא ראויה לו. מה שאין כן כשהיא מורדת בו.⁽⁵⁾

אמר רמי בר חמא לפרש את תחילת הברייתא שלמדנו "ומכריזין עליה ארבע שבתות, זו אחר זו":

אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

מבואר שאינו גורס כאותה גירסא.

5. ריטב"א.

מבואר בירושלמי ובראשונים, שאינה מרידה אלא אם כן מרדה קודם שהיתה נדה ונעשית נדה. וכתב הר"ן: "ואפשר דטעמא דמילתא, דכיון שלא התחילה למרוד עד ההיא שעתא, אמרינן שרצתה לשחק בו עד שתטבול".

ולרמב"ם שיטה אחרת בזה, הובא בר"ן.

עד גמר ההכרזה אין פוחתין לה מכתובתה כלום, ואם חזרה בה יש לה את כל כתובתה. ריטב"א ורוב הראשונים, וכן משמע מרש"י.

4. קושיא זו מקומה לפני "גופא", ואכן יש ספרים שגורסים את הקושיא הזאת בעמוד א, אלא שמדברי רש"י לעיל עמוד א ד"ה ה"ג

ומנו [מי הוא אותו אדם גדול]? — רבי יוסי ברבי חנינא!

ומבארת הגמרא: ואיהו — רבא שתמה על פסק זה — כמאן סבר? (6)

כי הא, דאתמר: (7) רבא אמר משמו של רב ששת: הלכה — נמלכין בה! כלומר, אין הלכה כרבתינו, שמפסידין אותה כל כתובתה כאחד, אלא הלכה כמשנתנו, שמשיהן את גיטה, ומחזירין עליה שתחזור בה, ובתוך כך פוחתין מכתובתה שבעה דינרין בשבת.

רב הונא בר יהודה אמר משמו של רב ששת: הלכה כרבתינו שבברייתא, שאין נמלכין בה להשהות את גיטה. אלא, מפסידין את כל כתובתה כאחת, לאחר ששולחים לה פעמיים את דברי הבית דין, ולאחר ההכרזה.

ודנה הגמרא: היכי דמיא "מורדת" שנוהגים בה כדין משנתנו, או כדברי רבותינו?

אמר אמימר: דוקא באופן דאמרה האשה על בעלה "בעינא ליה, ומצערנא ליה" [רוצה אני בו שיהיה בעלי, אבל כדי לצער אותו

אני מורדת] אזי כופים אותה שלא תמרוד בו, על ידי שפוחתין מכתובתה.

אבל, אם אמרה האשה "מאיים עלי בעלי", ואין אני צריכה לא אותו ולא את כתובתו — לא כייפינן לה [אין כופין אותה] להשאר תחתיו, אלא כופין אותו ליתן לה גט בלא כתובה. (8)

מר זוטרא אמר: אפילו אמרה "מאיים עלי", כייפינן לה כופין אותה, ואין כופין אותו ליתן גט, ואפילו בלי כתובה.

הוה עובדא באשה שאמרה "מאיים עלי", ואכפה מר זוטרא [וכפה אותה מר זוטרא] שתמשיך להיות עמו כדרך בעל ואשה, על ידי פחיתת כתובתה, ולא כפה את בעלה להוציאה. ולבסוף, נפק מיניה [מבעלה, על ידי אשה זו] רבי חנינא מסורא [ויצא ממנו רבי חנינא מסורא].

ומוסיפה ואומרת הגמרא: ולא היא, אין ללמוד מכך שנולד מהם רבי חנינא מסורא, שלא לכופו להוציא!

כי התם, סיעתא דשמיא הוה שיהיה שלום בית ביניהם, אך אין רגילות שתשוב אשה

6. הקשה הריטב"א [לפי שיטת רש"י]: והיכי אמרינן ואיהו כמאן סבר, הא פשיטא דסבר כמשנתנו!?

ותירץ: דמשום משנתנו לא היה לו לומר "בורכא", דהא רבותינו יודעים היו את המשנה ובכל זאת רצו לתקן תקנה זו, ולכן מבארת הגמרא שרבא מצא אמוראים שהיו אחר רבותינו [כדלקמן שאמר רבא גופיה משמו של רב ששת שהלכה כמשנתנו] שפסקו שלא כרבתינו, ולכן היה סבור שבורכא היא שלא לפסוק כמותם.

7. המחלוקת מתבארת על פי הריטב"א בהבנת רש"י.

8. על פי הריטב"א בהבנת רש"י, וכתוספות לא משמע שהבינו כן בדעת רש"י, וכן הר"ן כתב בהדיא לשיטת רש"י ש"נותן גט מיד אם הוא רוצה ויוצאה בלא כתובה"; ולקמן בגמרא סד א מבואר לשיטת רש"י, שאינו מוציאה מיד, אלא ממתין שנים עשר חודש.

המואסת בבעלה לשכון עמו בשלום.

כלתיה (9) **דרב זביד אימרדא** [כלתו, אשת בנו של רב זביד, מרדה בבעלה], שאמרה "מאיס עלי" (10) והיתה יוצאת בלא כתובה.

הזה **תפיסא חד שירא** [תפוסה היתה במעיל אחד] שהכניסה לו בנדונייתה שהוא מנכסי צאן ברזל. וכמו כן היו בידה עוד מעילים שהכניסה לו בנכסי צאן ברזל, אך לא היתה תפוסה בהם.

יתיב [יושבים הין] **אמימר ומר זוטרא ורב אשי, ויתיב רב גמרא גביהו** [ורב גמרא היה יושב אצלם], **ויתיב וקאמרי** [והיו אומרים]:

מרדה האשה בבעלה, שאמרה "מאיס עלי" (11) — **הפסידה** אף את **בלאותיה הקיימין!**

לא די שמפסדת את תשלום האחריות שהתחייב הבעל אם יאבדו נכסי צאן הברזל שהכניסה לו, אלא אף אם הנכסים עדיין

קיימים — כגון בלאי הבגדים שהכניסה לו — אין היא לוקחת אותם עמה, אלא משאירה אותם לבעלה.

ולכן, צריכה כלתו של רב זביד לתת לבעלה את כל המעילים שיש לה מנכסי צאן ברזל.

אמר להו רב גמרא: וכי משום **דרב זביד** — חמיה של האשה — **גברא רבה** הוא [אדם גדול הוא], **מחניפיתו ליה** [מחניפים אתם לו], לומר שתחזיר לו כלתו אף את המעיל שהיא תפוסה בו! ?

והא **אמר רב כהנא:** **מיבעיא בעי** הסתפק **רבא** בשאלה זו, האם הפסידה מי שאמרה "מאיס עלי" את בלאותיה הקיימין, ולא **פשיט**, ולא מצא פתרון לספק זה, והאיך אתם פוסקים להפסידה גם את אותו המעיל שהיא תפוסה בו, והא קיימא לן ש"המוציא מחבירו — עליו הראיה" ?!

איכא דאמרי לא כך היה המעשה, אלא **יתיב וקאמרי** אמימר מר זוטרא ורב אשי:

9. השמועה מתבארת בחלקה, על פי התוספות סד א ד"ה משום.

10. ברש"י באיוב [לט יח] גרס: "אימראי ונפקא", בביאורו על הפסוק "כעת אשר במרום תמריא" — כל לשון המראה כאדם שזונה לבו לצאת ממדתו ומגידולו ומארצו, לשוטט לו בארצות ולנסות לו מדות אחרות, וכן "בן סורר ומורה". ובלשון גמרא **אימראי**, כלתיה דרב זביד **אימראי, ונפקא**.

ומכאן יש ללמוד שאמרה "מאיס עלי" כדפירש רש"י, מדאמר "אימראי" ולא "אימרדא", וגם מדקאמר "ונפקא", שמשמע שיצאה מכח המראתה, ואילו מורדת אינה יוצאת

אלא פוחתין לה.

ואולם בריטב"א ובר"ן כתבו טעם אחר לדברי רש"י שפירש ב"מאיס עלי" עסקינן, ומשום שאם במורדת סתם עסקינן, פשיטא שהיא מפסדת אף את המעיל שתפסה.

וכתב הריטב"א בביאור שיטת רש"י: "היכי קרינן לה "דאימרדא", הא לא מיקרי מורדת אלא היכא דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה כדאיתא לעיל! ?! הא ליתא, דכל שמסרבת על בעלה מורדת היא, ואין לך מסרבת בו יותר מן האומרת מאיס עלי".

11. נתבאר על פי הריטב"א והר"ן בהבנת רש"י, שכל סוגיא זו אינה דנה אלא ב"מאיס עלי",

יהבינן לה [אין נותנים לה], אלא הבעל נוטלם.

וכאן שבה הגמרא לבאר את עיקר דין האומרת "מאיס עלי",⁽¹⁾ ומוסיפה:

ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אניטא [ממתינים לה שנים עשר חודש עד שיכפוהו ליתן גט], אולי תחזור בה. ובהנך תריסר ירחי שתא, לית לה מזוני מבעל [ובאותם תריסר חדשי השנה, אין לה מזונות מן הבעל].

אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל:

כותבין "אגרת מרד"⁽²⁾ על ארוסה שאמרה "איני רוצה להנשא", ואולם, אין כותבין "אגרת מרד" על שומרת יבם שאמרה "איני רוצה להתייבם", שהמורדת מיבום אינה נעשית בכך מורדת.

מיתבי על דברי שמואל מהברייתא שנזכרה לעיל:

דתניא: אחת לי ארוסה ואחת לי נשואה, שהן נחשבות "מורדת", ואפילו נדה, ואפילו חולה, ואפילו שומרת יבם!

ומוכח, שאף שומרת יבם הממאנת להתייבם בכלל מורדת היא!?

ומשנינן: לא קשיא!

אשה שמרדה בכך שאמרה "מאיס עלי" — לא הפסידה בלאותיה קיימין, ולכן כל המעילים מנכסי צאן ברזל — שלה הם.

וכך אמר להו רב גמרא: וכי משום דרב זביד גברא רבה הוא, ולכן לא יערער על דבריכם כאשר אתם פוסקים לחובתו, אפכיתו ליה לדינא עילויה [מהפכים אתם את הדין לחובתו], ופוסקים שאף אותם המעילים שאין היא תפוסה בהם, אין היא צריכה לתת לבעלה!?

והא אמר רב כהנא: מיבעיא בעי לה רבא, הסתפק רבא בדין זה, ולא פשיט.

וכיון שלא נפשטה הבעיה הזאת, הרי המעיל שהיא תפוסה בו אין מוציאים מידה, כיון ש"המוציא מחבירו עליו הראיה", ואי אפשר להוציא מידה. אבל המעילים שאין היא תפוסה בהם, למה תפסידו את בנו של רב זביד, להוציא אותם ממנו שלא כדין!?

ומסכמת הגמרא: השתא, דלא אתמר לא הכי ולא הכי, כיון שלא נפשטה הבעיה האם מורדת בטענת "מאיס עלי" מפסידה את בלאותיה קיימין, לכן:

אם תפסה האומרת "מאיס עלי" את בלאותיה הקיימין — לא מפקינן מינה [אין מוציאים מידה מספק].

ואם לא תפסה האשה את בלאותיה — לא

וכנ"ל בהערה.

1. על פי הריטב"א בהבנת רש"י.

ושלשים יום לאלמנה, בית דין כותבין ליה איגרת מרד שיהא פוחת והולך מכתובתה, שלא תאמר היום או מחר לא מרדתי, ותבע כתובתה. שיטה מקובצת.

ואיגרת מרד על שומרת יבם, היינו להפחית לה מכתובתה שהיא גובה מנכסי בעלה המת.

2. איגרת מרד, אם מרדה שלא רצתה להנשא לזמן שנתנו חכמים לבתולה עד יב חודש